

omnino consummatum esse debeat, antequam absolutio a censura effectum habeat, neque id poterat convenienter fieri, aut postulari, ut ex dictis satis patet.

Quomodo utendum sit hac facultate sub hac conditione concessa, satisfacta parte.

39. *Per se loquendo, conditio debet absolutionem præcedere.* — Ultimo quæri potest hoc loco, quomodo utendum sit hac facultate, quando conceditur sub ea limitatione, *satisfacta parte*, vel alia simili. Et difficultas est, an sit de necessitate talis absolutionis, ut illa conditio prius expleta sit. In qua re certum est apud omnes, per se loquendo, necessarium esse, ut talis conditio præexistat, quia hoc expresse requiritur per illa verba, *satisfacta parte*, quæ de præterito sunt; ergo ut quis legitime utatur potestate sibi concessa, necesse est, ut illam formam, seu conditionem servet. An vero tanta sit hæc necessitas, ut etiamsi pœnitens ob impotentiam satisfacere non possit in præsentem tempore, vel loco, nihilominus absolvi non possit a censura virtute talis Jubilæi, vel concessionis, quæri solet.

40. *Soti opinio.* — In quo dubio Soto, in 4, dist. 22, quæst. 2, art. 3, negative respondet nam licet ille, qui non est solvendo (inquit) quantum ad Deum absolutus sit, nihilominus ex vi talis privilegii non potest absolvi a censura, quia facultas non est amplior, quam verba sonant; verba autem simpliciter requirunt, ut pars jam sit satisfacta, et non committunt sacerdoti arbitrium, an pœnitens possit solvere, necne; sed hoc reservat Pontifex ordinario iudici. Item quia si ille semel absolutus a censura postea esset solvendo, et non satisfaceret, licet quoad Deum reincideret in culpam, non tamen reincideret in censuram, quia hæc privilegia non dant potestatem absolvi ad reincidentiam, sed simpliciter, ut supra diximus, et ibi docet Soto; hoc autem cederet in detrimentum partis læsæ; ergo non est verisimile, per hæc privilegia concedi talem potestatem. Quam opinionem sequutus est Guttier., in lib. 4 suarum quæstionum, cap. 5, num. 29.

41. *Qui solvendo non est, per illam concessionem posse absolvi verior opinio.* — Nihilominus probabilius censeo oppositum, nimirum juxta negotii qualitatem, et conditionem personæ, et alias occurrentes circumstantias considerandum esse, an pœnitens

possit moraliter prius cum effectu satisfacere, quam absolvatur a censura, et tunc id præmittendum esse; si vero non possit, nec etiam absolutio differri possit, nisi per multum tempus, vel cum magno detrimento, tunc censeo posse absolvi, si satisfaciatur eo modo, quo de præsentem potest, id est, præstando cautionem, vel pignoratiam, si potest, vel juratoriam, si majorem non potest, et exhibendo talia signa pœnitentiæ, et propositi, ut confessor probabiliter judicet, absolutionem et profuturam ipsi pœnitenti, et non impediat, seu futuram occasionem, quominus comparata potestate postea satisfaciatur. Ita tenet Jacob. de Graffis, lib. 4 suarum decisionum, cap. 46, num. 6, citans Navarr., in Summ., cap. 26, num. 7, ubi generatim loquitur de absolvente ab excommunicatione; et cap. 27, num. 37, agens de hac potestate delegata, ait, absolutionem factam ante satisfactionem, ab eo, qui habet facultatem absolvi, post satisfactionem validam esse; intelligendus autem videtur hic locus juxta priorem. Et eandem sententiam significat Armilla, verb. *Absolutio*, num. 48, juncto 51. Ratio autem hujus sententiæ est, quia cum Pontifex ait, *satisfacta parte*, intelligendus est, quantum pœnitens satisfacere potest, quia non est verisimile Pontificem postalare conditionem impossibilem. Item, quia sæpe in jure conceditur potestas absolvi sub conditione simili, et tamen semper intelligitur illo modo, ut colligitur ex Clementina *Multorum*, et Clementina *Nolentes*, de Hæreticis, et notat Navarr., in Summ., cap. 27, num. 47 et 48, ubi in fine citat opinionem Soti, et de illa nihil dicit.

42. *Quid si pœnitens solvendo sit, et tamen ante solutionem absolvatur.* — *Ratio dubitandi.* — *Resolutio.* — Sed quid si pœnitens possit commode prius satisfacere, nihilominus sacerdos eum absolvat ante exhibitam satisfactionem, contentus ejus proposito, promissione, aut juramento? talisne absolutio valida erit? Quod enim ille sacerdos graviter peccet, dubium non est; nam et injuriam facit parti læsæ, et excedit modum et limitem facultatis sibi concessæ. Dubitatio ergo solum esse potest, an talis absolutio valida sit. Et ratio dubitandi est, quia potest esse absolutio injusta, et nihilominus valida, cap. Venerabilibus, § Ubi autem, de Sent. excomm., in 6. Et in simili forma iudex ordinarius, quamvis interdum injuste absolvat sine satisfactione partis læsæ, absolutio valida est, ut

ex citato cap. constat. Nihilominus dicendum est, in eo casu absolutionem irritam esse, quia sine potestate ad sic absolviendum data est, et in hoc omnes Doctores citati conveniunt. Quod optime declaravit Cajetan., in Summ., verb. *Absolutio*, et ex illo Armilla, eodem verbo, 48. Qui distinguunt de absolutione injusta solum quia contra jus personæ, vel contra jus constitutionis, id est, canonis, vel cujuscumque Bullæ, aut privilegii concedentis potestatem sub tali forma et conditione. Prior ergo absolutio, licet sit injusta, nihilominus valida est, quia in ea non intervenit defectus potestatis, sed abusus. Posterior vero et est injusta, et invalida, quia constitutio ipsa, seu concessio limitavit potestatem, et noluit illam dare nisi posita tali conditione.

43. *An in omnibus facultatibus per Bullas concessis includatur hæc conditio, ut essentialis.* — Quin potius addunt aliqui, quoties potestas hæc delegatur per hujusmodi Bullas seu privilegia, etiamsi non exprimitur illa conditio, semper subintelligi adjunctam, ita ut absolutio aliter data nulla sit. Quia Pontifex non vult per hujusmodi concessionem damnum aliquod inferre tertiæ personæ. Ita tenet Jacobus de Graffis, citans Navarr., lib. 5 Consil., et 8, et Consil. 41, num. 4. Sed in eis locis hoc non docet, et est nimis rigorosum; et ideo oppositum censeo probabilius, quia quando concessio est absoluta, et peculiarem non habet limitationem, interpretanda est secundum commune jus; sed communi jure, qui simpliciter habet hanc potestatem, facit actum validum, etiamsi injuste illa utatur; ergo idem erit in præsentem casu. Atque ita sentit Navarr., in Manuali, cap. 27, num. 37, ubi ait, quod licet in mandato, seu rescripto Papæ, in quo hæc facultas absolvi conceditur, exprimitur, ut secundum formam juris detur, quamvis postea detur absolutio non servata debita juris forma, nihilominus absolutio tenet, quia intentio Pontificis non est inducere novam formam, sed solum admonere commissarium id, quod secundum jus facere debet; vel certe, quia ad ipsam juris formam pertinet, ut talis censura valida sit, etiamsi male concedatur; ergo a fortiori, quando in rescripto nihil exprimitur, sed absolute potestas conceditur, absolutio est valida, etiamsi injusta sit.

44. *Vide Angles, quæst. de Excomm.* — Quapropter merito advertit Cajetan., cit. loc., attente esse consideranda verba canonis,

vel Bullæ, quibus hæc satisfactio partis postulatur, an talia sint, ut illam exigant tanquam necessariam conditionem, et limitent potestatem ad talem modum; nam, quando sunt hujusmodi, irritant absolutionem aliter factam; sunt autem hujusmodi, quando expresse negant potestatem, sive active, sive passive proferantur, ut cum dicitur: *Aliter non possit absolvi*, vel, *Aliter non possit absolvi*, vel, *Aliter absolutio non valeat*. Et quamvis non tam expresse dicatur, si concessio sit conditionata formaliter, vel æquipollenter, ut, *Absolvas eum, si satisfecerit*, vel, *Satisfacta parte absolvatur*, eandem vim habet. Atque ita in his, et similibus casibus absolutio est irrita, si aliter fiat; secus vero erit quoties potestas conceditur absque hujusmodi verbis ita limitantibus illam.

45. *Si debitum dubium sit, non est necesse satisfactionem præmittere.* — Addit ulterius Navarr., dict. lib. 5 Consil., tit. de Sentent. excomm., Consil. 7, oportere, ut debitum satisfactionis non sit dubium, sed certum; nam, si dubium sit, tunc non est necessarium, ut satisfactio partis antecedit absolutionem, etiamsi in ipsa concessione expresse illa requiratur. Quia debet intelligi, quando debitum certum est, et indubitatum, argumento cap. Solet, de Sent. excomm., in 6, ibi: *Nisi eum excommunicatum præ manifesta dicat offensa*, et expressius id habetur in cap. Ex parte 1, de Verborum significat. Idem vero Navarr., in Summ., cap. 26, num. 7, declarat, distinctionem hanc de debito dubio, vel certo, habere locum in foro exteriori, non autem in interiori, in quo confessione ipsius pœnitentis standum est. Quia vero in hoc etiam foro contingere potest, ut pœnitens habeat conscientiam dubiam, vel certam, ideo etiam in illo non est omnino prætermittenda illa distinctio; nam, quando pœnitens in conscientia sua certus est talem offensionem, vel damnum commisisse, ac proinde ad satisfactionem teneri, tunc clarum est necessarium esse, ut prius satisfaciatur, si potest, vel, si non potest, ut convenientem cautionem exhibeat. At vero si certus non sit, sed dubius, an ipse fuerit causa damni, necne, vel an sufficienter jam satisfecerit, vel an talis fuerit offensus, ut ad satisfactionem obliget, tunc servandæ sunt regulæ generales de conscientia; nam, si tale dubium fuerit speculativum, nihil refert per se consideratum, sed solum juxta practicum iudicium, quod (illo non obstante) certum esse potest;

et quia hoc iudicium practicum agendi, vel non agendi, semper potest esse certum, non obstante dubio speculativo, vel opinativo, ideo ad tale iudicium attendendum est. Nam fieri potest, ut ex aliquo generali principio, v. gr., quod in dubio melior est conditio possidentis, vel quod in operando licet sequi opinionem probabilem, vel ex alio simili, adjuncto illo dubio speculativo, formet quis hoc iudicium practice certum: *Hic, et nunc non teneor satisfacere.* Vel e contrario etiam fieri potest, ut ex alio principio cum illo dubio inferatur aliud iudicium practicum, ut v. gr., quod in dubiis pars injuste læsa seu offensa melioris est conditionis, vel aliud simile. Atque ita ad certitudinem practicum de debito satisfactionis attendendum est; nec possumus hic aliam regulam in particulari tradere, sed ad scientiam, et conscientiam iudicis, seu confessoris, pertinebit de obligatione iudicare.

46. *Per huiusmodi Bullas potest dari absolutio a censuris, quæ non requirunt satisfactionem.* — Ex quo tandem fit, si excommunicatio talis sit, quæ nullam satisfactionem partis læsæ requirat, tunc posse per huiusmodi privilegia tolli absque alia satisfactione, quia hæc clausula non additur in Bulla, seu privilegio, ad limitandam potestatem absolvendi a solis illis delictis, quæ habent partem læsam; sed solum ut, quando necessaria est talis satisfactio, præmittatur; hæc est enim evidenter intentio Pontificis, et communis omnium interpretatio. Dices: semper est aliqua pars læsa, saltem Ecclesia, seu Prælati, cui per contumaciam injuria est facta. Respondetur primum: huic injuriæ satisficit sufficienter per pœnitentiam, et adhibendo cautionem vel iuramentum de parendo Ecclesiæ mandatis, si res pendeat in futurum, et non possit statim executioni mandari; nam, si possit, etiam debet prius fieri; ut, v. gr., si concubinaris excommunicetur ab Episcopo, donec cum effectu concubinam ejiciat, non est absolvendus; si tamen illam ejiciat cum proposito et promissione non amplius redeundi ad illam, non est ab illo exigenda alia satisfactio, nec tenetur, v. gr., solvere pœnam, quia istam non debet donec condemnatur. Et eadem ratione non est cogendus solvere expensas, v. gr., stipendium tabellionis, aut iudicis, etc., etiamsi in foro exteriori ad hæc omnia sit compellendus, quia etiam hæc non debentur, nisi servato ordine illius fori, juxta cap. Venerabilibus, § Porro, de Sentent. excomm.,

in 6. Quod recte notavit Soto, et eum sequitur Gutierrez, locis citatis.

47. *Quid per partem intelligatur.* — Qui propterea recte addunt, in illa clausula, *Satisfacta parte*, per partem non intelligi Prælatum præcipientem vel excommunicantem, sed aliquam aliam personam offensam; nam illa offensio iudicis generalis est in omni censura, et similiter obedientia, seu cautio parendi Ecclesiæ generaliter requiritur in omni censura; ibi autem aliquid speciale proponitur pro absolutione ab his censuris, et delictis, quæ in alicujus injuriam vel offensionem facta fuerunt. Unde illa satisfactio in proposito idem est quod restitutio, sive honoris, sive famæ, sive aliorum honorum. Cujus rei exemplum optimum est in Concil. Trident., sess. 25, cap. 12 de Reformat., ibi: *Nisi plena restitutione sequuta.* Ultimo tandem advertendum est, tanti ponderis esse hanc satisfactionem juxta Pontificis intentionem, ut Pius V, in Jubilæo anni 1568, declaraverit huiusmodi absolutionem, quæ fit satisfacta parte, etiam in foro exteriori suffragari, quod notavit Bartholomæus Medina, in sua instructione confessorum, cap. 12, quod intelligendum puto juxta superioris dicta, et magis explicabitur infra tractando in particulari de excommunicatione, et ejus absolutione.

SECTIO VI.

Quæ conditiones requirantur ex parte absolventis, ut absolutio a censura recte feratur.

1. Hactenus explicuimus potestatem, quæ est velut fundamentum ad ferendam absolutionem, et consequenter declaravimus quisnam possit absolvere. Unde etiam constat (saltem in communi) circa quem possit hæc absolutio exerceri. Nam, cum absolvens debeat esse Prælati, seu superior habens jurisdictionem, consequens est, ut is qui absolvitur, debeat esse subditus; nam hæc correlativa sunt. Et præterea necesse est, ut absolutione indigeat, id est, ut sit ligatus, quia solvi non potest, quod ligatus non est. His ergo positis, videndum superest, quæ aliæ conditiones ex parte utriusque extremi requirantur, ut hæc absolutio, et valide, et recte ferri possit.

2. *Absolvens a censura debet esse clericus.* — Et primum ex parte absolventis necessarium est, ut sit clericus. In quo fere eadem regula servanda est, quæ de ferente censu-

ram fuit data, quia potestas ligandi et solvendi quandam æqualitatem, seu proportionem servat; ille enim potest solvere, qui potuit ligare, per se loquendo; sicut ergo non ligat, nisi clericus, ita non absolvit, nisi clericus. Et e converso, sicut ad ligandum non est necessarius ordo sacerdotalis, sed inferior sufficit, imo et prima tonsura, ita etiam ad absolvendum, si jurisdictio non desit. Solum est advertendum, quando hæc potestas conceditur, seu delegatur per Jubilæa, aut similes Bullas vel privilegia, regulariter concedi solis sacerdotibus, quia vel solum vel præcipue conceditur in ordine ad pœnitentiam et absolutionem sacramentalem, quæ a solis sacerdotibus dari potest.

Possitne in articulo mortis absolutio a censura per laicum vel clericum non sacerdotem impendi.

3. Dubitari autem potest, an in aliquo casu possit laicus absolvere a censura, et præcipue quæri solet de articulo mortis, seu necessitatis extremæ. In quo certum est, quemlibet sacerdotem posse absolvere a quolibet casu reservato, et consequenter a quolibet censura, si desit proprius sacerdos, juxta doctrinam Concil. Trident., sess. 14, cap. 7, supra declaratam, cum de pœnitentia ageremus. Unde si adsit sacerdos, certum est nullum alium posse absolvere a censura, tum quia absolutio a censura in illo articulo præcipue conceditur propter absolutionem sacramentalem; tum maxime, quia hæc est intentio Ecclesiæ, ut constat ex usu et traditione, et ex juribus, quæ de hac materia loquuntur, quale est capit. ult. de Sepulturis, et 25, quæst. 6, per multa capita, in quibus generatim de pœnitentium reconciliatione sermo est.

4. *Ratio dubitandi pro parte affirmativa.* — Solum ergo est dubium, quando deest sacerdos, an quilibet etiam laicus possit absolvere. Et ratio dubitandi est: nam Ecclesia, saltem Summus Pontifex potest hanc potestatem laico concedere; ergo credendum est concessisse, et hanc esse ejus voluntatem. Patet consequentia, quia etiamsi ille non possit absolvere a peccatis, ipsa absolutio a censura per se est valde utilis, multumque potest conferre ad salutem animæ; ergo, cum Ecclesia omnibus modis hanc procuret fidelibus, et propterea in illo articulo det jurisdictionem ad absolvendum a peccatis, omnibus qui

sunt capaces illius, eadem ratione credendum est dare illam ad absolvendum a censura, omnibus, qui sunt capaces talis jurisdictionis, cujusmodi sunt etiam laici. Et confirmatur: nam, licet contingat hominem existentem in articulo mortis non posse absolvi a peccatis, quia nullo modo confessus est, neque habet usum rationis, aut sensuum, ut confiteri possit, nihilominus a quolibet sacerdote simplici potest a sola censura absolvi; ergo signum est, hanc potestatem non dari solum seu præcipue propter confessionem sacramentalem, sed etiam per se propter fructum talis absolutionis; ergo ob eandem causam concedi debuit hæc potestas cuilibet capaci illius, eo vel maxime quod si de jure scripto agamus, nullum est expressum, in quo hæc facultas concedatur sacerdoti extra sacramentum pœnitentiæ, sed ex benignitate Ecclesiæ colligitur; ergo ex eodem principio extendi poterit ad laicos.

5. Et hanc sententiam sequuta est Gloss. in cap. A nobis, 2, c. Non potuerit, de Sent. excomm., et in cap. Pastoralis, § Præterea, vers. *Præterquam in morte*, de Offic. ord., et allegat textum in cap. Quem pœnitet, de Pœnit., dist. 4, ubi August. consultit, quod, si deest sacerdos, confiteatur quis proximo. Sed inde nihil probatur, quia illa confessio non est ad absolutionem, sed ad humilem correptionem, et ad aliquod juvamen. Citat etiam cap. Sanctum est, de Consecr., dist. 4, ubi ex Augustino refertur, quemdam pœnitentem reconciliatum esse a laico in vitæ periculo, et quamvis non constet illam reconciliationem fuisse absolutionem a censura, quia publici pœnitentes non semper erant excommunicati, tamen ex similitudine rationis sumitur probabile argumentum. Et licet idem Augustinus fateatur historiam illam esse incertam, tamen laudat factum, et pium animum, et credit, Domino placuisse illud consilium in tali periculo. Et hanc sententiam sequitur Sylvest., verb. *Absolutio*, 1, n. 8; Armilla, num. 39; Tabiena, verb. *Absolutio*, 2, num. 8; et idem sentit Panorm., dict. cap. A nobis, num. 20.

6. *Pars negativa verior.* — Contraria nihilominus sententia magis probata est a recentioribus, tam Theologis, quam Canonistis. Tenet eam Paludan. in 4, dist. 20, art. 2, ubi absolute loquitur de quolibet non sacerdote; eam sequitur Soto, dist. 18, q. 4, art. 4, ubi loquitur tantum de laico; tamen cum citet et sequatur Paludanum, videtur per laicum ibi

intelligere quemlibet non sacerdotem, maxime cum dicat, ab excommunicatione posse absolvi iudicem etiam laicum, quod falsum esset, nisi in ea significatione nomine laici uteretur; eandem opinionem de laico tenet Navarr., de Pœnitent., dist. 6, c. 1, in princ., num. 83, citans Glossam in cap. Præter, verb. *Duci*, dist. 32; sed ibi nihil aliud dicit, nisi prohibitum esse Prælati Ecclesiasticis, ne huiusmodi spirituales jurisdictiones laicis committant, Summum vero Pontificem posse id facere; an vero id faciat in articulo necessitatis, nihil dicit. Idem dicit Navarr., in Summ., c. 26, num. 26, et c. 27, num. 252; Covarr., in cap. Alma, part. 1, § 11, num. 9; Jacob. de Graffis, lib. 4 Decisionum, cap. 15, n. 79; et Ugolin., tab. 1, cap. 4, § ult., num. 7.

7. *Prima conclusionis ratio.* — Rationes hujus sententiæ sunt. Primo, quia absolutio a censuris in eo articulo non conceditur, nisi ut præambula, et quasi dispositio quædam ad absolutionem a peccatis. Sed hoc fundamentum falsum est, quia absolutio a censuris per se conceditur, etiamsi absolutio a peccatis dari non possit, ut probant argumenta prius facta. Et Concil. Trident., sess. 14, cap. 7, absolute dicit, omnes sacerdotes habere in eo articulo potestatem absolventi a peccatis, et censuris, non constituendo ordinem nec necessariam connexionem unius absolutionis cum alia, ut bene notavit Ugolin. sup., num. 4 et 5, ubi ait, non solum posse absolvi a quolibet sacerdote aliquem a censura in articulo mortis, etiamsi non absolvatur a peccatis, si contritionis signa exhibuit; sed etiam si illa non exhibuerit, validam futuram absolutionem, quamvis sacerdos peccet illam conferendo. Quod etiam sensit Navarr., cap. 27, num. 272. Itaque hæc ratio sumpta ex connexionem utriusque absolutionis solida non est.

8. *Secunda ratio.* — *Rejicitur.* — Aliam afferunt Paludan. et Soto, quia absolutio a sola censura non est necessaria corpori ad sepulturam Ecclesiasticam, quia quoad hoc dari potest talis absolutio post mortem; nec etiam est necessaria animæ ad gratiam, quia ad hoc per se non prodest sine absolutione a peccatis. Sed hæc etiam ratio non omnino satisfacit. Nam, ut Panormitan. notavit, multum referre potest, quod illa absolutio in vita detur, ne cogatur hæres pro absolutione defuncti ad Papam recurrere, vel ad eum, a quo vivens fuerat absolvendus; nam post mortem jam non poterit a quolibet sacerdote absolvi, ut supra notavimus. Unde tam ad

effectum sepeliendi corpus in loco sacro quam ad bonum animæ multum proderit illa absolutio; nam si expectetur absolutio post mortem, sæpe obtineri non poterit intra multum tempus, ac proinde necessarium erit corpus sepelire, seu reponere extra locum sacrum, ex quo aliquod scandalum, et aliquod genus infamiæ oriri solet. Anima etiam licet non privetur gratia gratum faciente, privatur tamen suffragiis communibus Ecclesiæ, eamque ob causam plus temporis in purgatorio detineri poterit, quod parvum detrimentum non est. Non est ergo dubium, quin illa absolutio in vita obtenta utilissima sit, quæ potest dici etiam moralis quædam necessitas, sufficiens, ut ea de causa Ecclesia providere potuerit, vel etiam debuerit, aliquem faciliorem modum ad obtinendam illam.

9. *Vera conclusionis ratio.* — Ratio ergo, quæ me maxime in hanc sententiam adducit, est, quia neque ex jure aliquo, neque ex usu habemus, quod Ecclesia hanc potestatem laico concesserit, etiam pro articulo mortis. Unde, cum alioqui per se sit odiosum, et a jure alienum, quod spiritualia per laicos ministrantur, ut constat ex cap. Decernimus, de Judiciis, et cap. Si vero, de Sent. excom., et cap. Bene quidem, 96 dist., non est propter solas congruentias, absque majori fundamento, hæc potestas ad laicos extendenda. Eo vel maxime, quod in re, quæ solum ad quandam utilitatem pertinet, et valde accidentariam, satis est ut, moraliter loquendo, vix possit accidere casus in quo non possit per simplicem sacerdotem huic incommodo provideri; nam et copia sacerdotis fere semper invenitur, et casus censuræ reservatæ in articulo mortis non est adeo frequens, ideoque raro accidere potest, ut ob defectum hujus potestatis laico concessæ detrimentum aliquod magni momenti fideles patiantur. Quod si interdum id contingat, minus incommodum reputatur, quam ut potestas laicis concedatur, qui facile abuterentur ea, vel nimium illam extenderent.

10. Qui discursus potissime procedit de laicis rigore sumptis, ut a clericis in genere distinguuntur; verumtamen quatenus fundatur in usu, vel consuetudine, videtur etiam procedere de quolibet non sacerdote, quia jura, quæ de hac concessione pro articulo mortis loquuntur, semper nominant sacerdotem, ut patet ex Concil. Trident., sess. 14, cap. 7, et consuetudo solum videtur esse de sacerdotibus. Atque ita videntur loqui, et

sentire Navarr., Covarr., Soto, et alii, dum aiunt, illi tantum commissam esse in illo articulo absolutionem a censura, cui absolutio etiam a peccatis est commissam. Quod etiam sensit Paludan. in 4, dist. 17, quæst. 3, art. 1, concl. 3, in fine, licet paulo inferius ad finem quæstionis, num. 27, oppositum dicere videatur; priorem vero sententiam iterum confirmat dist. 18, quæst. 5, art. 1, num. 10, et 20, quæst. 1, art. 2.

11. *Conclusio ad quoslibet clericos non sacerdotes extenditur.* — Nihilominus tamen Ugolin., sup., num. 6, ait, iudicem Ecclesiasticum, qui potestatem habet excommunicandi et absolventi, licet sacerdos non sit, posse in articulo mortis absolvi a censura quemlibet etiam non subditum, quem extra illum articulum absolvi non posset, quia est, v. gr., alterius territorii. Fundatur autem solum in quadam pia interpretatione voluntatis Ecclesiæ, et in quadam proportione, quia sicut jurisdictio absolventi a peccatis, quam parochus ordinarie habet in suos subditos, extenditur ad alienos et ad quoscumque in articulo mortis, ita jurisdictio, quam iudex Ecclesiasticus habet ad absolventes subditos in sua diocesi, extendi videtur, ex pia Ecclesiæ interpretatione, ad non subditos in necessitatis articulo. Cui opinioni favet Paludan., dict. dist. 18, quæst. 5, num. 10, quatenus ait, in articulo mortis posse aliquem absolvi ab excommunicatione a quolibet sacerdote, vel ab eo qui alias potest absolvi ab excommunicatione, licet non ab illa, significans illam jurisdictionem quasi extendi vel ampliari in illo casu ob necessitatem, etiamsi is, qui illam habet, sacerdos non sit. Sed, licet hoc probabili conjectura dictum sit, tamen in actibus, qui a jurisdictione pendent, mihi non videtur fundamentum sufficiens, ut eos validos esse asseramus, præsertim cum in his non habeat locum, nec sufficiat rati habitio de futuro, ut supra dixi tractando de ministro confessionis, et notavit Paludan. in 4, dist. 17, q. 3, in fine. Quapropter probabilius censeo, ob necessitatem articuli mortis solis sacerdotibus concessam esse hanc facultatem.

12. Adde, quod diaconus, et a fortiori quilibet inferior non Prælati, neque habens ordinariam jurisdictionem ad excommunicandum vel absolventem, non censetur habere illam pro articulo mortis, juxta communem sententiam, quam Ugolinus admittit; ergo, quamvis jurisdictionem habeat circa alias personas vel circa alios casus, si tamen eam non

habet in hanc personam vel in censuram ejus, respectu illius perinde se habet, ac si nullam haberet; ergo non magis illam habet ratione articuli mortis, quam alius; patet consequentia, quia illa jurisdictio quantum ad hunc effectum impertinenter se habet, et illa concessio revera est novæ jurisdictionis, quæ nullo jure habetur, et, si conjecturæ sufficerent, eadem fere habent locum in diacono vel alia persona Ecclesiastica, præsertim in dignitate constituta, nullam jurisdictionem habente. Sicut in exemplo illo, quod afferebatur de absolutione a peccatis; nam hæc, sicut conceditur parochi circa alienos subditos in articulo mortis, ita conceditur sacerdoti nullam jurisdictionem habenti circa peccata mortalia; si ergo in hoc non sumitur similitudo, cur accipitur ex alio membro? Itaque necessitas hujus absolutionis a censura in articulo mortis non tanta reputata est ab Ecclesia, ut eam ob causam aliis quam sacerdotibus deleganda visa fuerit. Et fortasse occasio fuit, quia præcipue ad absolutionem sacramentalem concessa est, quamvis, postquam semel data est illa potestas, possit sacerdos ea uti ad absolventem a censura, quando ob circumstantias occurrentes sacramentaliter absolvi non potest. (Vide, circa hanc primam conditionem, Henricum, lib. 13 de Excomm., cap. 24, lit. C.)

Absolutionem a censura debere procedere ex libera voluntate, præcedente scientia proportionata.

13. Secunda conditio in absolvente requisita esse potest, ut ex certa scientia et libera voluntate absolutionem conferat. Prior enim conditio ad actum primum seu potestatem magis pertinere videtur; hæc vero potius ad usum et actionem ipsam, quæ, cum humana sit, requirit consensum et intentionem operantis, sicut supra dictum est de actu excommunicandi; est enim eadem vel major ratio. Unde cum liber consensus supponat cognitionem, necesse est, ut in hoc etiam actu sufficiens cognitio causæ præcedat, juxta rationem et modum absolventi. Nam ut supra dicebam, non semper necesse est, ut absolvens in particulari cognoscat alium esse ligatum; potest enim, si vult, absolvi ratione dubii, seu periculi, sub ea conditione, *Si indiges*, ad quod sufficit illa generalis cognitio, quod potest quis esse ligatus, etiamsi ignoret, et quod accedat voluntas tollendi vinculum, si for-

tasse sit. At vero, quando sacerdos seu iudex absolvit a censura determinate et in particulari, et non vult absolvere, nisi juxta merita causæ, tunc necesse est, ut præcedat cognitio proportionata. Ex quo fit, ut si intercedat fraus et dolus, seu error in re substantiali, ex eo capite possit absolutio reddi nulla. Ut si reus falsis testimoniis probet se satisfacisse parti læsæ, cum revera non satisfecerit, vel si in confessione dicat se non posse, cum tamen possit, vel si dicat se habere propositum parendi Ecclesiæ, cum non habeat, vel, si in foro exteriori apostata profiteatur fidem, et in corde ad Ecclesiam non redeat, absolutio a censura, etiam data per inquisitores, est nulla; ita ut, licet ille postea resipiscat interius (quod est valde notandum), nihilominus peccatum hæresis vel apostasiæ a fide prius commissum æque reservatum maneat, ac erat ante absolutionem, quia permanente eadem censura, perseverat eadem reservatio; manet autem eadem censura, quia absolutio est nulla, ut dictum est; est autem nulla ex defectu consensus voluntarii ipsius iudicis; nam ignorantia illa, quæ ex deceptione procedit, involuntarium causat, ut constat ex 1. 2.

14. *Absolutionem per vim aut metum extortam ipso jure nullam esse. — Cap. unico. de his quæ vi, in 6, expenditur.* — Ex quo principio inferunt auctores absolutionem extortam per vim et metum nullam esse ex defectu voluntarii consensus, ut definitur in c. unico, de his quæ vi, in 6, ubi notanda sunt illa verba: *Omnino viribus vacuumus*; quibus significatur, talem absolutionem natura sua non esse nullam, quia metus non reddit actum absolute involuntarium, sed tantum secundum quid, de quo alias. Posset enim in controversiam hoc adduci, quæ generalis est, sed ad rem præsentem sufficit, talem absolutionem jure positivo nullam esse. Sunt autem notanda verba illius canonis, quæ valde generalia sunt. Primum ex parte censuræ; nam expresse extenditur ad omnem censuram, et ideo in omni genere et specie censuræ tam majori quam minori locum habet, ut Gloss. et Doctores exposuerunt, quia verba textus sunt generalia, et pertinent ad favorem, vel potius ad justam defensionem Ecclesiasticæ potestatis; et ideo omnes censuras comprehendunt. Secundum ex parte absolutionis fit expresse in illo textu extensio etiam ad revocationem censuræ. Dicitur autem revocari censura, quando sub tali conditione lata fuit, vel intra certum terminum, et

postea, antequam contrahatur, mandatum vel censura revocatur; tunc etiam, si revocatio facta sit per vim, et metum, ex vi illius decreti revocatio est nulla, ita enim expresse distinguit et statuit. Quapropter non obstante illa revocatione censura contrahetur, si prius præceptum violetur.

15. *Qualis metus, et a quo inferendus sit, ut absolutio sit nulla.* — Tertio ex parte vis et metus etiam verba illius canonis absoluta et generalia sunt. A quocumque ergo inferatur, idem erit. Oportet tamen, ut vis vel metus gravis sit, ita ut in constantem virum cadat, ut omnes interpretantur, tum ex communi usu juris, tum etiam ex ratione, in qua hic usus fundatur, scilicet, quia solus hic metus causat involuntarium morale, quod sufficiat ad irritandum consensum, seu voluntatem. Necessarium etiam est, ut talis vis, vel metus illatus sit ab homine ad extorquendam absolutionem. Posset enim interdum inferri a Deo, vel Angelo; ut si Prælati Ecclesiastici male faceret non absolvendo, et divinitus induceretur speciali aliquo terrore, aut vi, vel nocumto illato, id nihil obstaret, quia jura humana nihil de his possunt disponere, sed de his, quæ fiunt humana vi vel metu. Imo necessarium videtur, ut talis vis, vel metus per injuriam inferatur; nam, si vis tantum consistat, vel in denegandis beneficiis gratuitis, vel in pura et justa defensione, illa non potest appellari vis, nec metus inde conceptus potest dici cadens in constantem virum.

16. Dubitari vero posset, si metus ille inferatur ab aliquo non subdito Ecclesiæ, ut, v. gr., ab homine, vel principe gentili, an etiam tunc decretum hoc locum habeat. Sine dubio tamen affirmandum est, tum quia hæc lex directe irritat actum absolventis, qui est Ecclesiæ subditus; tum etiam quia ille gentilis in hoc infert injuriam Ecclesiæ, quæ potest se defendere. Imo, licet ille alioqui esset non subditus, quantum ad hunc actum fit subditus, ita ut habeat jus Ecclesia non solum se defendendi, sed etiam puniendi, et vindicandi illam injuriam, si possit.

17. Et hæc sufficiunt de conditionibus requisitis ex parte absolventis. Nam de cæteris conditionibus idem sentiendum est de absolvente, quod de excommunicante. Unde quæ superius de hoc diximus, in præsentem applicari cum proportionem possunt. Est autem in jure specialiter declaratum in c. Ad aures, de Simonia, hanc absolutionem debere gratis

conferri, alioqui simoniæ vitium committetur, ut ibidem significatur, per hoc autem non tollitur, quin propter contumaciam, et culpam possit is, qui censura ligatus fuit, pœna pecuniaria affici; sed de hoc alias.

SECTIO VII.

Quæ conditiones in eo requirantur, qui absolvendus est.

1. Quia hæc res fere constat ex dictis, brevissime eam expediemus. Advertendum est ergo, has conditiones esse posse, vel de substantia absolutionis, ut valida sit, vel solum ut recte et juste fiat; potest enim, ut supra dixi ex cap. Venerabilibus, de Sent. excom., in 6, absolutio valida esse, quamvis iudex Ecclesiasticus male faciat illam præstando, vel in eo actu non debitum ordinem et modum servando. Priori modo fere nulla est conditio necessaria ex parte personæ absolvendæ, præter eam quæ jam tacta est, scilicet, quod sit subditus aliquo modo, in hac jurisdictione fori contentiosi, illi, qui absolutionem præstiturus est, quia, ut dicebam, hæc duo correlativa sunt, habere jurisdictionem in alterum, et hunc subdi jurisdictionem habenti. Quo fit, ut hæc subjectio proportionata sit jurisdictioni. Nam ei, qui jure ordinario superior est, vel gerenti vices ejus etiam in foro externo, inferior est subditus necessitate quadam, seu propria inferioris obligatione; ei vero, qui habet hanc potestatem solum delegatam in ordine ad forum conscientiae, alter non subditur, nisi voluntate sua in ordine ad hunc effectum ei subiciatur, quia forum illud, ad quod ordinatur illa potestas, voluntarium est.

Absolutus debet esse persona distincta ab absolvente.

2. Atque ex hac conditione, ejusque explanatione sequitur primo, necessarium esse, ut is, qui absolvitur, sit persona distincta ab absolvente, quia nemo est sibi subditus, neque habet jurisdictionem in se ipsum. Præsertim ad ferendam sententiam in judicio, ad quod hujusmodi absolutio pertinet. Item, quia potestas ligandi et absolvendi, per se loquendo, circa eosdem versatur; sed nemo potest excommunicare se ipsum; ergo neque absolvere. Quocirca omnia, quæ de potestate ferendi censuram quoad hanc conditionem diximus, ad hunc locum applicari possunt.

3. *Debeatne absolutus esse homo vivus.* — Dubitari vero potest circa hanc conditionem, an necessarium sit, ut is, qui absolvitur, sit persona vivens vita mortalium, quia hoc videtur necessarium, ut sit subditus, cum potestas humana non se extendat ultra hanc vitam, juxta illud: *Quodcumque ligaveris super terram, etc.*; sed hoc nihil est aliud quam quærere, an mortuus possit a censura absolvi. Quam rem satis tractavi in sect. 4 hujus disputationis, ubi dixi, aliquo modo absolvi, quanquam illa absolutio respectu defuncti potius sit declaratio quædam; nam, ut est solutio, potius refertur ad vivos, qui liberantur onere et obligatione vitandi alium, quantum ad illud genus communicationis vel actionis, quæ cum defuncto, vel ratione animæ, vel ratione corporis esse potest. Eo tamen modo, quo absolutio fertur in mortuum, requiritur etiam ut ille sit aliquo modo subditus, quia etiam tunc jurisdictio necessaria est. Dicitur autem subjectio durare post mortem quoad hunc effectum, vel secundum corpus, in quod Ecclesia et Prælati ejus aliquod jus habet, vel secundum animam, quatenus actiones vivorum illi prodesse possunt.

4. *Sitne ad absolutionem necessaria præsentia localis.* — Rursus vero inquiri potest, an sit etiam necessaria præsentia localis ut quis absolvi possit. Et breviter respondeo, hanc conditionem non esse simpliciter de necessitate absolutionis. Quod imprimis manifeste patet ex dictis supra de ipsa censura. Nam, si ligari potest absens, ut ostendimus, multo magis absolvi, quia potestas absolvendi est magis ampla, et faciliorem usum habere debet, quam potestas ligandi. Item id constat ex usu Ecclesiæ; nihil enim frequentius est quam absentem absolvi, aut verbo, aut quod frequentius fit, scripto. Quod etiam colligitur ex c. Quando, 2, quæst. 3, ubi Greg. testatur cuidam Episcopo absenti communionem reddidisse, id est, eum ad communionem revocasse. Et per rescripta Pontificia quotidie fertur hujusmodi absolutio, præsertim ad certam causam, vel effectum. Quando vero talis absolutio incipiat esse valida, seu habere effectum, an quando profertur, an quando ad notitiam alterius pervenit, ex intentione ferentis pendet, quæ ex verbis ejus, et circumstantiis colligenda est; respectu vero aliorum tunc incipiet operari, quando ad eorum notitiam pervenerit.